

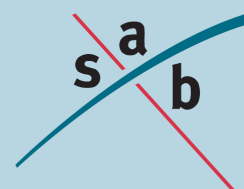
Flora- en faunaonderzoek

Herstructurering glastuinbouwgebied

Gemeente Lingewaard

Datum: 19 september 2014

Projectnummer: 140187

INHOUD

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding	3
1.2	Plangebied	3
1.3	Doel	3
2	Wettelijk kader	4
2.1	Zorgplicht	4
2.2	Verbodsbepalingen	4
2.3	Beschermingsregime 2	4
2.4	Beschermingsregime 3	5
2.5	Mitigerende maatregelen	6
2.6	Vogels	6
3	Ecologie van soorten	8
3.1	Kleine modderkruiper	8
3.2	Rugstreeppad	8
4	Onderzoeksmethodiek	9
4.1	Kleine modderkruiper	9
4.2	Rugstreeppad	9
5	Resultaten	10
5.1	Kleine modderkruiper	10
5.2	Rugstreeppad	11
5.3	Andere soorten	11
6	Advies	12

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

1 Inleiding

1.1 Aanleiding

Men is voornemens het glastuinbouwgebied Leutensche Leigraaf te gemeente Lingewaard te herstructureren. Dit heeft tot gevolg dat het gebied meer en zwaarder verkeer zal aantrekken. Om deze toename aan verkeer in de toekomst te kunnen verwerken is een verkeersplan opgesteld. Hierin zijn een aantal ruimtelijke ingrepen voorgesteld. Alvorens dit plan kan worden uitgevoerd, moet de haalbaarheid van dit plan worden bepaald aan de hand van de Flora- en faunawet. Hiervoor is op 6 juni 2014 door SAB een quick scan flora en fauna opgesteld. Uit dit onderzoek kwam naar voren dat nader onderzoek noodzakelijk was voor de strikt beschermde vissoort kleine modderkruiper (*Cobitis taenia*) en de rugstreeppad (*Bufo calamita*). Het voorliggend rapport zet het uitgevoerde nader onderzoek uiteen en maakt duidelijk of met de beoogde plannen sprake kan zijn van overtreding van de Flora- en faunawet.

1.2 Plangebied

Bij dit nader onderzoek zijn een aantal sloten binnen het glastuinbouwgebied onderzocht, gezien het feit dat op die plaatsen ruimtelijke ingrepen plaats zullen vinden. Op onderstaande topografische kaart en luchtfoto is het plangebied aangegeven.

Links: topografische kaart met globale ligging van het plangebied. Rechts: luchtfoto met plangebied rood omkaderd.

1.3 Doel

Dit onderzoek heeft als doel om te bepalen of het plangebied in de gemeente Lingewaard kleine modderkruiper en rugstreeppad herbergt. Om uiteindelijk een compleet beeld te hebben van de aanwezigheid van deze soorten, dienen onderzoeksvragen te worden opgesteld. Deze zijn hieronder uiteengezet.

- Is de kleine modderkruiper aanwezig in de sloten van het plangebied?
- Is de rugstreeppad (zowel larven als volwassen exemplaren) aanwezig in het plangebied?

2 Wettelijk kader

In het geval van dit plangebied dient getoetst te worden aan de Flora- en faunawet alvorens de geplande werkzaamheden kunnen worden uitgevoerd. De Flora- en faunawet regelt de bescherming van inheemse planten en dieren. Het is een complexe kaderwet waarbinnen verschillende Algemene Maatregelen van Bestuur (AMvB) en Ministeriële Regelingen van toepassing zijn. De Europese verplichtingen vanuit de Vogelrichtlijn en Habitatrichtlijn zijn in deze wet geïmplementeerd.

2.1 Zorgplicht

De wet bevat een algemene zorgplicht die geldt voor alle natuur in Nederland en waaraan iedereen zich moet houden. Iedereen dient voldoende zorg in acht te nemen voor de in het wild levende planten, dieren en hun leefomgeving. Dit houdt in dat voorafgaand aan sloop-, grond-, of bouwwerkzaamheden wordt gecontroleerd of negatieve gevolgen voor aanwezige soorten kunnen worden voorkomen door het nemen van alle maatregelen die redelijkerwijs kunnen worden verwacht.

2.2 Verbodsbepalingen

Naast de zorgplicht zijn een aantal plant- en diersoorten aanvullend beschermd. Er zijn een aantal verbodsbepalingen opgesteld, om ervoor te zorgen dat deze plant- en diersoorten zoveel mogelijk met rust gelaten worden. De meest relevante verbodsbepalingen worden hieronder benoemd:

- Artikel 8: het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te onwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.
- Artikel 9: het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.
- Artikel 10: het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.
- Artikel 11: het is verboden nesten, holen, of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.
- Artikel 12: het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

2.3 Beschermingsregime 2

De aanvullend beschermde plant- en diersoorten worden opgedeeld in zogenaamde beschermingsregimes. Plant- en diersoorten die onder beschermingsregime 2 vallen zijn alle inheemse vogelsoorten en plant- en diersoorten die (in Nederland of Europa) betrekkelijk zeldzaam zijn. Bij deze soorten mag geen afbreuk worden gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soort. De populatie in het gebied mag dus

niet het gevaar lopen uit te sterven. Voor ruimtelijke ontwikkelingen zoals bouw- en sloopwerkzaamheden is een gedragscode opgesteld. Als aan alle eisen van deze gedragscode wordt voldaan, kan ervan worden uitgegaan dat geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soorten en dat van overtreding van de Flora- en faunawet geen sprake is.

Voor activiteiten die niet zijn opgenomen in een gedragscode moet bekeken worden of mitigerende maatregelen mogelijk zijn. Als dit niet het geval is, dient een ontheffing van de Flora- en faunawet te worden aangevraagd. In dat geval wordt getoetst aan het criterium dat de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het geding mag komen.

Voor het plangebied in de gemeente Lingewaard valt de kleine modderkruiper onder dit beschermingsregime.

2.4 Beschermingsregime 3

Plant- en diersoorten die onder beschermingsregime 3 vallen zijn in Nederland of Europa zeer zeldzaam. Desalniettemin kunnen deze soorten lokaal veel voorkomen. Voor bouw- en sloopactiviteiten is voor deze soorten geen vrijstelling te verkrijgen, door bijvoorbeeld volgens een goedgekeurde gedragscode te werken. Wel is het mogelijk mitigerende maatregelen te treffen, om een ontheffingsaanvraag of overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen.

De eisen voor een ontheffingsaanvraag bij dit beschermingsregime zijn aanzienlijk strenger dan bij soorten van beschermingsregime 2. Een ontheffing voor deze soorten wordt door de Minister van LNV getoetst aan drie criteria:

- 1 Is er sprake van een in of bij de wet genoemd belang?
- 2 Is er een alternatief dat minder schade toebrengt?
- 3 Doet de overtreding afbreuk aan de gunstige staat van instandhouding van de soort?

Als voor vogels een ontheffing moet worden aangevraagd geldt ook deze uitgebreide toets.

Voor het plangebied in de gemeente Lingewaard valt de rugstreeppad onder dit beschermingsregime. Deze soort valt binnen beschermingsregime 3 nog onder een speciale regeling, omdat het is opgenomen in de Europese Habitatrichtlijn. Een ontheffing moet in dat geval aan één van de wettelijke belangen van de EU Habitatrichtlijn voldoen als in Artikel 16, lid 1:

- de bescherming van flora en fauna;
- de veiligheid van het luchtverkeer;
- de volksgezondheid of de openbare veiligheid;
- dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten.

2.5 Mitigerende maatregelen

Voordat een eventuele ontheffing Flora- en faunawet wordt aangevraagd, is het raadzaam om te bekijken of door het treffen van mitigerende maatregelen overtreding van de Flora- en faunawet wordt voorkomen. Een ontheffing is dan niet noodzakelijk. Essentieel is dat de getroffen mitigerende maatregelen de negatieve effecten te niet doen én zeker of met een hoge mate van zekerheid voldoende zal functioneren vóórdat het oorspronkelijke onderdeel van het leefgebied wordt aangetast. Hierbij dient tevens voldoende invulling te worden gegeven aan de zorgplicht. Een basispakket aan mitigerende maatregelen is verwoord in soortenstandaarden van het de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. Dergelijke soortenstandaarden zijn opgesteld voor soorten waarvoor vaak ontheffing wordt aangevraagd.

2.6 Vogels

Vogels nemen binnen de soortbescherming een afwijkende plaats in. In principe valt deze soortgroep in beschermingscategorie 2. Als wordt gewerkt volgens een goedgekeurde gedragscode, is een ontheffingsaanvraag voor vogels dus niet nodig. Als er toch een ontheffing aangevraagd moet worden, gelden echter de regels volgens beschermingscategorie 3.

Alle nesten van inheemse vogelsoorten zijn net als alle vaste rust- en verblijfplaatsen van beschermde diersoorten streng beschermd tijdens de broedperiode. Het betreft dan met name de actieve broedplaatsen en vaste verblijfplaatsen. Voor de meeste vogels loopt het broedseizoen van half maart tot half augustus. Voor het broedseizoen wordt geen standaardperiode gehanteerd in het kader van de Flora- en faunawet. Van belang is of een broedgeval aanwezig is, ongeacht de periode.

Nesten van een aantal vogelsoorten zijn zelfs jaarrond beschermd. Het betreft hier over het algemeen soorten die het gehele jaar gebruik maken van hun nest, of niet in staat zijn om een eigen nest te bouwen. Er worden hierin 5 categorieën onderscheiden:

- 1 Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats.
- 2 Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
- 3 Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk zijn van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar.
- 4 Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen.

Er is naast bovenstaande vier categorieën ook nog een vijfde categorie. Van deze soorten zijn de nesten jaarrond beschermd als er in de omgeving onvoldoende alternatieven zijn:

- 5 Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel

over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

3 Ecologie van soorten

In dit hoofdstuk wordt de ecologie van de strikt beschermde diersoorten besproken die misschien aanwezig zijn in het plangebied.

3.1 Kleine modderkruiper

De kleine modderkruiper prefereert open water wat langzaam stroomt of stil staat. Daarnaast moet het water ondiep zijn met een rijke plantenbegroeiing. De bodem moet zandig zijn, of met een dunne sliblaag zijn bedekt. Deze soort komt vrijwel overal voor in sloten, maar ook in vaarten, kanalen, riviertjes, beken, plassen en meren. De paaitijd loopt van april tot juli. Kleine modderkruipers voeden zich door bodemsubstraat op te happen en daaruit eetbare deeltjes te filteren. Dit is voornamelijk zooplankton, kleine macrofauna, algen en dood organisch materiaal.

3.2 Rugstreeppad

Deze paddensoort is vooral tijdens de schemering en 's nachts actief. Overdag schuilen de dieren in holtes of ze graven zich in in het zand. De rugstreeppad kan gedurende een zeer lange periode (half april tot en met september) succesvol eieren afzetten. Kooractiviteit vindt vooral in mei plaats. Vanaf oktober tot en met maart verblijft de soort ingegraven in kaal en droog zand. Het voedsel van volwassen padden bestaat uit verschillende ongewervelden zoals vliegen, mieren en spinnen. Larven eten voornamelijk plantaardig voedsel zoals algen en delen van hogere planten.

De rugstreeppad is een echte pioniersoort en komt daarom voor op terreinen met een hoge natuurlijke dynamiek ((rivier)duinen en uiterwaarden) of kunstmatige dynamiek (afgravingen en bouwterreinen). Aangezien in Nederland alle natuur zo goed als vast ligt en dus weinig natuurlijke dynamiek mogelijk is, heeft de soort het moeilijk. Door mensen braak gelegde terreinen zoals een bouwterrein vormen soms goede alternatieven. Voortplantingswater is te vinden in kleine poeltjes die ontstaan door bandensporen van zware voertuigen. Ideaal voortplantingswater is klein en ondiep, zodat het snel opwarmt en geen concurrentie van andere amfibieën heeft. De soort is mobiel en is goed in staat nieuw terrein te koloniseren.

4 Onderzoeksmethodiek

4.1 Kleine modderkruiper

Aanwezigheid aantonen van kleine modderkruiper kan gedaan worden in de periode van april tot en met oktober volgens de standaardmethode van vissen met een schepnet. Bij het vissen word het schepnet (standaard schepnet RAVON, maaswijdte 3 mm, netgrootte 40 bij 70 cm) op enige afstand van de oever in het water gestoken. Vervolgens word het met kracht over de bodem naar de oever gehaald en uit het water getrokken. Vervolgens wordt de inhoud geïnspecteerd. Mocht teveel slib in het schepnet zitten, kan dit weggespoeld worden door het schepnet meerdere malen deels in het water te laten zakken en vervolgens weer op te tillen. De rand van het net blijft hierbij boven water, om te voorkomen dat organismen uit het net ontsnappen.

4.2 Rugstreeppad

Aan- of afwezigheid aantonen van de rugstreeppad kan op meerdere manieren gedaan worden. Er kan zowel naar larven worden gevist als gezocht worden naar volwassen exemplaren. In juni en juli kan het beste naar larven worden gezocht. Dit kan door de in paragraaf 4.1 genoemde standaardmethode van vissen. Aanwezigheid van volwassen dieren kan aan worden getoond door op 5 avondbezoeken in de zomer of herfst op vochtige avonden het plangebied grondig af te zoeken. Zodra op één van de avondbezoeken rugstreeppadden worden aangetroffen, zijn de overige avondbezoeken niet meer noodzakelijk.

5 Resultaten

5.1 Kleine modderkruiper

Op 30 juli 2014 heeft het veldbezoek plaatsgevonden om aan- of afwezigheid van de kleine modderkruiper in het plangebied te bepalen. Sloten 1, 2 en 3 (zie paragraaf 1.2) zijn allen bemonsterd. Sloop 1 is ongeveer 10 keer bemonsterd en was erg helder en langzaam stromend. De kanten waren net gemaaid. Sloop 2 is ongeveer 10 keer bemonsterd. Het water was minder helder dan sloot 1. De watergang was breder dan sloot 1. Sloop 3 is ongeveer 15 keer bemonsterd. Dit water was helder en ook hier waren de kanten net gemaaid. De watergang was dieper en breder dan sloot 1 en 2.

In sloten 2 en 3 zijn meerdere malen kleine modderkruipers gevangen. Het betrof hier zowel volwassen als jonge dieren. Hiermee is aanwezigheid van kleine modderkruiper in sloot 2 en 3 aangetoond, maar ook dat ze er zich voortplanten.

Zowel volwassen exemplaar als twee onvolgroeide exemplaren van de kleine modderkruiper. Aanwezigheid en voortplanting van deze soort in de sloten 2 en 3 is hiermee aangetoond.

In sloot 1 is verder het volgende gevangen: larven van kleine watersalamander, driedoornige stekelbaars, bruine kikker, bastaardkikker, bloedzuigers, schrijvertjes, poel-slakken, posthoornslakken.

In sloot 2 is verder het volgende gevangen: kleine watersalamander, driedoornige stekelbaars, schrijvertjes, poel-slakken.

In sloot 3 is verder het volgende gevangen: kleine watersalamander, bruine kikker, bastaardkikker, driedoornige stekelbaars, tiendoornige stekelbaars, voorn, schrijvertjes, poel-slakken.

5.2 Rugstreeppad

Op 30 juli 2014 is naast het zoeken naar kleine modderkruiper ook gezocht naar larven van de rugstreeppad. Bij het scheppen in sloten 1, 2 en 3 zijn geen padden- of kikkerlarven aangetroffen. Sloop 2 werd voornamelijk kansrijk geacht, aangezien hiernaast tijdens het veldbezoek van de quick scan flora en fauna vergraaftbaar kaal zand aanwezig was. Gezien de aanwezigheid van vis en andere amfibieën als bruine kikker en kleine watersalamander is de kans op aanwezigheid van de rugstreeppad kleiner. Deze soort komt namelijk het liefst voor in kleine poeltjes zonder andere amfibiesoorten en vis.

Tijdens bovengenoemd veldbezoek is geconstateerd dat de oppervlakte kaal vergraaftbaar zand langs sloot 2 aanzienlijk was afgenomen ten opzichte van de oppervlakte aanwezig kaal zand tijdens de quick scan flora en fauna. Op 3 september 2014 is op een vochtige avond het terrein naast sloot 2 uitvoerig afgezocht naar volwassen rugstreeppadden. Er zijn geen rugstreeppadden waargenomen. Aangezien tijdens de veldbezoeken na de quick scan flora en fauna is vastgesteld dat sloot 2 en het terrein naast sloot 2 een stuk minder geschikt worden geacht dan tijdens het veldbezoek van de quick scan flora en fauna, is geconcludeerd dat aanwezigheid van de rugstreeppad in het plangebied niet te verwachten is.

5.3 Andere soorten

Op 30 juli 2014 is langs sloot 2 de strikt beschermde soort wilde marjolein (tabel 2) aangetroffen. De betreffende locatie vormt niet het meest geschikte leefgebied van de soort. Volgens een bewoner rond het plangebied is langs de betreffende sloot een aantal jaren geleden een zadenmengsel ingezaaid. De kans is groot dat de wilde marjolein daaruit ontstaan is. Ook ingezaaide exemplaren zijn strikt beschermd.

6 Advies

Uit het nader onderzoek in het plangebied in de gemeente Lingewaard blijkt dat de kleine modderkruiper en wilde marjolein aanwezig zijn. Beide soorten vallen onder beschermingsregime 2.

Voor de kleine modderkruiper is een soortenstandaard opgesteld, waarin uiteengezet wordt hoe bij verschillende ruimtelijke ingrepen moet worden omgegaan met deze soort om overtreding van de Flora- en faunawet te voorkomen. In dit geval houdt dit het volgende in:

- Voordat de watergang gedempt mag worden, moet minimaal evenveel leefgebied voor de kleine modderkruiper worden gerealiseerd en functioneel zijn. Volgens de plannen wordt ten westen van sloot 2 een nieuwe watergang gegraven. Als deze geschikt is voor de kleine modderkruiper is dit voldoende compensatie. Om ervoor te zorgen dat de nieuw te graven watergang snel geschikt is voor de kleine modderkruiper, kan een deel van de modderbodem en vegetatie van de oude naar de nieuwe watergang verplaatst worden.
- De wijze waarop de watergang gedempt gaat worden moet zo gekozen zijn dat het aantal slachtoffers tot een minimum wordt beperkt.
- Er moet een ecologisch werkprotocol worden opgesteld. Hierin staan alle maatregelen ten behoeve van de kleine modderkruiper puntsgewijs vermeld. Dit werkprotocol moet op de locatie aanwezig zijn en bekend zijn bij alle betrokken partijen.
- De werkzaamheden dienen uitgevoerd te worden onder begeleiding van een deskundige op het gebied van kleine modderkruipers.

Voor de wilde marjolein dient gewerkt te worden volgens een goedgekeurde gedragscode. De Gedragscode Flora- en faunawet voor de Bouw- en Ontwikkelsector (2006) is hiervan een voorbeeld. In deze gedragscode wordt het volgende vermeld:

- Als vernietiging van groeiplaatsen van tabel 2- en tabel 3-soorten onvermijdelijk is (wat in dit geval dus aan de orde is), dienen deze exemplaren buiten de bloeitijd te worden uitgestoken en elders in een geschikt biotoop teruggeplaatst te worden.

Bijlage 1: geraadpleegde literatuur

Arcadis. 2006. Gedragscode Flora- en faunawet voor de Bouw- en Ontwikkelsector.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Kleine modderkruiper, versie 1.1. Zwolle.

Rijksdienst voor Ondernemend Nederland. 2014. Soortenstandaard Rugstreeppad, versie 1.1. Zwolle.

Websites:

- www.gelderland.nl
- www.buienradar.nl
- www.knmi.nl
- www.ravon.nl
- www.rvo.nl
- www.telmee.nl
- www.waarneming.nl